

Załącznik 1

Schemat procedury zabezpieczenia próbek (wymazów)

Podczas badania przedmiotowego, po uzyskaniu zgody osoby, która doświadczyła przemocy seksualnej (pacjenta) lub jej przedstawiciela ustawowego, ujawnia się i zabezpiecza ślady kryminalistyczne, w tym obecne na ciele osoby pokrzywdzonej ślady biologiczne, które mogą pochodzić od sprawcy (takie jak krew, nasienie, ślina, włosy, pot, mocz, kał). Zabezpiecza się również przedmioty ruchome, które mogą być nośnikami takich śladów (w tym odzież, bieliznę, podpaski, wkładki higieniczne).

Ze względu na ryzyko kontaminacji ta sama osoba nie powinna zabezpieczać śladów zarówno od pacjenta, jak i osoby podejrzewanej, ani śladów pochodzących od więcej niż jednego pacjenta bądź więcej niż jednej osoby podejrzewanej w tym samym zdarzeniu.

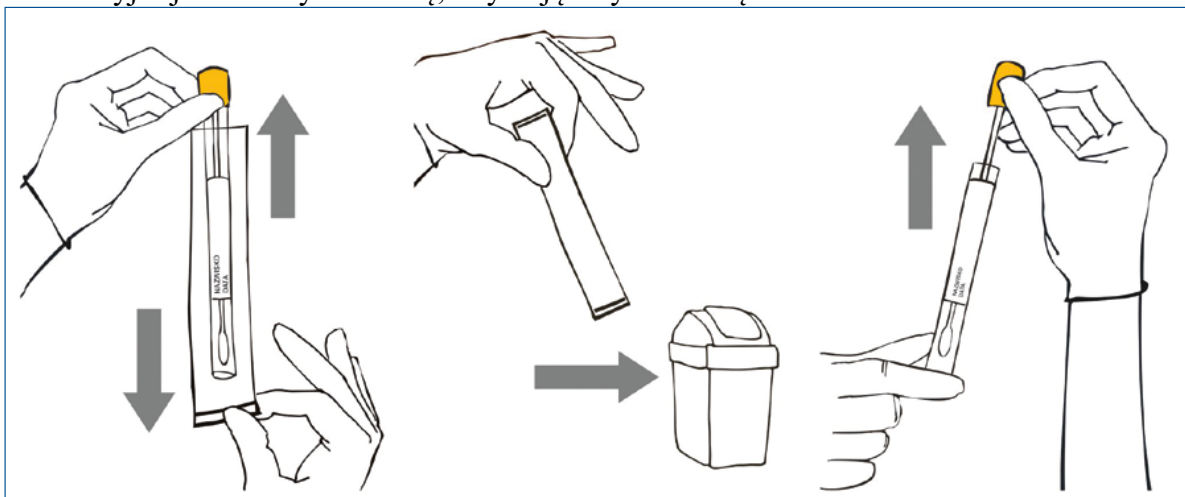
Osoba zabezpieczająca ślady używa odzieży ochronnej, maseczki i sterylnych rękawiczek.

Zaleca się podwójne pobieranie próbek, to znaczy zabezpieczenie z tego samego śladu dwóch próbek: jednej próbki „suchej”, a drugiej próbki „mokrej”. Jeżeli przed pobraniem próbki obszar ciała był „wilgotny”, rekomenduje się, aby oba wymazy były „suche”. Jeżeli przed pobraniem próbki obszar ciała był „suchy”, rekomenduje się, aby oba wymazy były „wilgotne”. Oznakowanie próbek powinno wskazywać na kolejność ich pobierania.

Należy przyjąć, że każdy zabezpieczony ślad może stać się kluczowym dowodem w sprawie.

Procedura zabezpieczenia próbek (wymazów) przebiega według ściśle określonego schematu (ryc. 1):

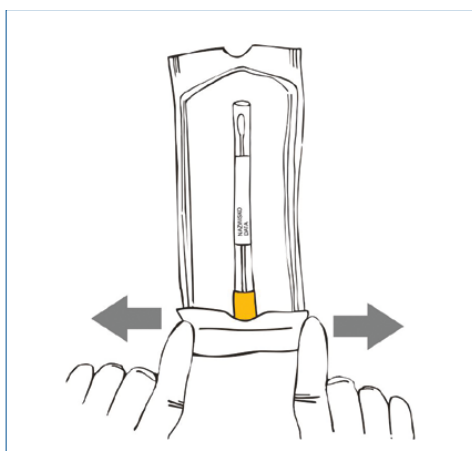
1. Przygotuj opakowane wymazówki umieszczone w otwartej tulei.
2. Przygotuj ampułkę ze sterylną wodą dejonizowaną.
3. Przygotuj zestaw torebek papierowo-foliowych.
4. Opisz torebkę, identyfikując osobę, od której pobiera się materiał, miejsce, z którego pobrana będzie próbka oraz kolejność w której zostaną pobrane.
5. Wyjmij wymazówkę wraz z tuleją z opakowania, wyrzuć opakowanie, a następnie wyjmij z tulei wymazówkę, trzymając wymazówkę za korek.

Rycina 1. Przygotowanie wymazówki do pobrania próbki

Źródło: Rekomendacje Zespołu Ekspertów Polskiego Towarzystwa Ginekologów i Położników w zakresie postępowania z dziewczynkami i kobietami doświadczającymi przemocy seksualnej, Ginekologia i Perinatologia Praktyczna 2025 tom 10, strony 118–136 (za zgodą PTGiP).

6. Jeżeli wymagane jest zwilżenie wacika wymazówki (**próbka „mokra”**), nakrop na wacik 1–2 krople sterylnej wody dejonizowanej, uważając, aby nadmiernie nie zawilgoić wacików używanych do pobierania próbek (cała woda powinna zostać wchłonięta przez końcówkę wacika — tak aby była wilgotna, ale nie kapiała).
7. Trzymając za korek wymazówki, pobierz wymaz (śląd biologiczny). W celu równomiernego rozprowadzenia zebranego materiału wokół główki pałeczki wymazowej wykonaj delikatne ruchy obrotowe (obracaj wacik), przy niewielkim nacisku (co zminimalizuje ilość DNA własnego, pochodzącego z naskórka/nabłonka osoby badanej).
8. Wymazówkę z pobranym materiałem ponownie umieść w tulei, a następnie w przygotowanej uprzednio torebce.
9. Pobierz drugą wymazówkę i powtórz czynności opisane w punktach 1-8.
10. Zamknij torebkę (ryc. 2).

Rycina 2. Wymazówkę po włożeniu do tulei niezwłocznie zamyka się w przygotowanej i opisanej wcześniej torebce.

Źródło: Rekomendacje Zespołu Ekspertów Polskiego Towarzystwa Ginekologów i Położników w zakresie postępowania z dziewczynkami i kobietami doświadczającymi przemocy seksualnej, Ginekologia i Perinatologia Praktyczna 2025 tom 10, strony 118–136, (za zgodą PTGiP).

Uzyskanie informacji o użyciu przez sprawcę prezerwatywy lub o umyciu ciała przez pacjenta przed badaniem, nie stanowi przeciwwskazania do zabezpieczenia wymazów, a jedynie może stanowić wyjaśnienie w przypadku uzyskania ujemnego wyniku badań genetycznych profilu DNA.

[Kolejność zabezpieczania próbek oraz rekomendowane do tej czynności osoby](#)

Zalecenia dotyczące kolejności zabezpieczania próbek oraz rekomendowanych do tej czynności osób są następujące:

1. **Wymazy ze skóry** z okolic, które można uznać za istotne ze względu na kontakt skóry ze skórą/skóry z płynami ustrojowymi (np. ręce, nadgarstki, szyja, czoło, sutki, pępek, wżgórek łonowy, przyśrodkowa część uda, zgięcie pachwiny, pośladki) — zazwyczaj do 48 godzin, a jeśli okolica ciała nie została umyta — do 7 dni; zabezpiecza **technik kryminalistyki lub inna przeszkolona osoba z personelu medycznego**; w przypadku gdy wymazy zabezpiecza się z intymnych okolic ciała — **lekarz lub inna przeszkolona osoba z personelu medycznego**; po 2 wymazy z każdej wytypowanej okolicy.

2. **Materiał spod wolnej części płytki paznokciowej** — zabezpiecza **technik kryminalistyki lub inna przeszkolona osoba z personelu medycznego** przy użyciu 5 wyskrobywaków, osobno spod każdego paznokcia; 5 wyskrobywaków z ręki prawej umieszcza się w jednej torebce papierowo-foliowej opisanej literą P; 5 wyskrobywaków z ręki lewej umieszcza się w drugiej torebki papierowo-foliowej opisanej literą L.
3. **Wymazy z czerwieni wargowej i otaczającej je skóry** — zabezpiecza **technik kryminalistyki lub inna przeszkolona osoba z personelu medycznego** (2 wymazy).
4. **Wymazy z jamy ustnej** — zabezpiecza **technik kryminalistyki lub inna przeszkolona osoba z personelu medycznego** (2 wymazy).
5. **Wymazy z żeńskich narządów płciowych** — zabezpiecza **lekarz lub inna przeszkolona osoba z personelu medycznego**:
  - a) pierwszą próbkę z okolicy **warg sromowych większych i mniejszych oraz krocza** (2 wymazy);
  - b) drugą próbkę - przed użyciem wziernika - z **dolnej części pochwy** (ok. 1/3) (2 wymazy);
  - c) trzecią próbkę - przed użyciem wziernika - z **górnjej części pochwy (ok. 2/3) i sklepienia pochwy** (2 wymazy);
  - d) jeżeli czas od zdarzenia przekracza 3 dni, opcjonalnie czwarta próbka z **kanalu szyjki macicy**, jeśli warunki anatomiczne na to pozwalają (2 wymazy); pobranie wykonuje się za pomocą wziernika jednorazowego użytku o odpowiedniej wielkości; dopuszcza się użycie żelu.

Zaleca się pobranie materiału w przypadku:

- **stosunku pochwowego w okresie do 7 dni** (168 godz.) poprzedzających badanie (nawet w przypadku rzekomego użycia prezerwatywy), a z **okolic szyjki macicy nawet do 9 dni**;
- **penetracji pochwy palcem w okresie do 2 dni** (48 godz.) poprzedzających badanie;
- **kontaktu okolicy zewnętrznych narządów płciowych ze skórą** sprawcy w okresie **do 2 dni** (48 godz.) poprzedzających badanie.

U dziewczynek (przed okresem pokwitania) wymaz pobiera się w okresie do 3 dni (72 godz.) od stosunku pochwowego; analogicznie jak u kobiet próbki pobiera się przed użyciem wziernika z odpowiednich głębokości pochwy, odpowiednio je oznaczając.

6. **Wymazy z prącia w okresie do 7 dni** (168 godz.)— zabezpiecza **lekarz lub inna przeszkolona osoba z personelu medycznego**:
  - a) pierwsza próbka z trzonu prącia i napletka (2 wymazy);
  - b) druga próbka z okolicy rowka założędnego prącia (2 wymazy);
  - c) trzecia próbka z żołądzi (2 wymazy);
  - d) czwarta próbka z podstawy prącia z uwzględnieniem worka mosznowego (2 wymazy).
7. **Wymazy z okolicy odbytniczej** — zabezpiecza **lekarz lub inna przeszkolona osoba z personelu medycznego**:
  - a) pierwszą próbkę zabezpiecza się z **okolicy okołodbytniczej** — krocza i bruzdy pośladkowej (2 wymazy);
  - b) druga próbka pochodzi z **kanalu odbytu** (2 wymazy).

Zaleca się pobranie materiału w przypadku:

- wytrysku nasienia na okolicę **zewnętrznych narządów płciowych/krocza/okolicę okołodbytniczą w okresie do 7 dni** (168 godz.) poprzedzających badanie;
- **stosunku analnego w okresie do 3 dni** (72 godz.) poprzedzających badanie (nawet w przypadku rzekomego użycia prezerwatywy).

8. **Użycie grzebienia i pęsety:**

— **należy wyczesać włosy łonowe**, aby zabezpieczyć materiał biologiczny/luźne włosy (w tym ewentualne włosy obce); materiał wraz z grzebieniem umieszcza się w torebce papierowo-foliowej; w przypadku mocno „sklejonych” włosów rekomenduje się równoczesne pobranie 2 „mokrych” wymazów z tego obszaru;

— za pomocą drugiego grzebienia **należy wyczesać włosy na głowie**, aby zabezpieczyć materiał biologiczny/luźne włosy (w tym ewentualne włosy obce); materiał wraz z grzebieniem umieszcza się w drugiej torebce papierowo-foliowej; w przypadku mocno „sklejonych” włosów rekomenduje się równoczesne pobranie 2 „mokrych” wymazów z tego obszaru;

— przy użyciu pęsety należy zabezpieczyć **inne ślady kryminalistyczne**, na przykład drobiny szkła, włókien, i umieścić je w odrębnej torebce papierowo-foliowej;

— zabezpieczenia dokonuje **technik kryminalistyki lub inna przeszkolona osoba z personelu medycznego**; w przypadku gdy zabezpiecza się materiał z intymnych okolic ciała — **lekarz lub inna przeszkolona osoba z personelu medycznego**.

9. Pobrany materiał biologiczny (pkt 1-8) umieszcza się w tekturowym pudełku i wraz z kartą badania zabezpiecza banderolą adhezyjną, przechowując w temperaturze pokojowej.

10. **Odzież, bieliznę, środki higieny osobistej (podpaski, wkładki), prezerwatywy itp.** należy zabezpieczyć w osobnych torebkach celem uniknięcia transferu DNA z jednej lokalizacji na drugą; mokrą odzież, po zapakowaniu, należy jak najszybciej dostarczyć do odpowiednio dostosowanego pomieszczenia przeznaczonego do suszenia odzieży; po jej wysuszeniu zapakować ponownie i opisać zgodnie z obowiązującymi zasadami — czynności te przeprowadza **technik kryminalistyki lub inna przeszkolona osoba z personelu medycznego**. Rekomenduje się opracowanie wewnętrznej procedury suszenia mokrej odzieży i jej pakowania po wysuszeniu. Torebkę zabezpiecza się banderolą adhezyjną.

11. **Próbki toksykologiczne.**

Jeśli zachodzi podejrzenie, że osoba podczas zdarzenia znajdowała się pod wpływem środków psychoaktywnych lub innych podobnie działających, to należy pobrać od niej krew i mocz do **badania toksykologicznego**. Detekcja środka psychoaktywnego we krwi czy moczu jest możliwa w relatywnie krótkim czasie po ekspozycji:

a) **krew** — próbkę pobiera **lekarz lub inna przeszkolona osoba z personelu medycznego** (optymalnie do próbki z fluorkiem sodu w minimalnej objętości 2 ml; próbkę zabezpiecza się banderolą adhezyjną);

b) **mocz** – próbkę pobiera **samodzielnie pacjent**.

W dokumentacji z zabezpieczenia śladów biologicznych umieszcza się informację o pobranych materiałach, w tym:

- liczbie użytych wymazówek oraz miejscu, z którego próbki zostały pobrane;
- wskazuje się miejsce, z którego pobrano włosy i sposób ich pobrania (wyczesanie, pobranie wymazów);
- odnotowuje się informację o pobraniu próbek do badań toksykologicznych (krew, mocz).

Nie w każdym przypadku jest konieczne/możliwe zabezpieczenie wszystkich wskazanych powyżej próbek. Zakres zabezpieczanego materiału ma być adekwatny do danych uzyskanych z badania podmiotowego i przedmiotowego oraz zgody osoby badanej lub jej przedstawiciela ustawowego. Wskazane ramy czasowe zabezpieczenia materiału mają jedynie charakter instruktażowy i nawet po ich przekroczeniu można rozważyć, w zależności do indywidualnych okoliczności, pobranie wymazów.

Dokument potwierdzający zabezpieczenie próbek podpisuje lekarz przeprowadzający badanie, osoba zabezpieczająca ślady oraz osoba, od której zabezpieczono ślady (w przypadku osób małoletnich — również jej przedstawiciel ustawowy).